

УДК 343.3/.7. + 342.9

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2025.24.335470>

М. П. Курило,
докт. юрид. наук, проф.,
Заслужений юрист України,
професор кафедри правосуддя та
філософії,
Сумського національного аграрного
університету;
Р. В. Куріцький,
аспірант кафедри правосуддя та
філософії Сумського національного
аграрного університету

ДО ПИТАННЯ ЩОДО, ПРИТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СПРАВАХ ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОРУШЕННЯМ ПРАВИЛ «ПОЛІТИЧНИХ ФІНАНСІВ»

Передумова. Метою даної статті стало, по-перше, здійснити огляд структури та положення статті 159-1 Кримінального Кодексу України як норми національного законодавства, що передбачає притягнення до відповідальності за Порухення порядку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду, звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру; по-друге, вивчити сталу судову практику національних судів з розгляду справ зазначеної категорії кримінального правопорушення як якісного, так і кількісного показника на відповідність принципу невідворотності відповідальності.

Цілі. Визначити проблемні аспекти застосування на практиці положень ст. 159-1 КК при вжитті заходів по притягненню винних осіб до відповідальності та напрацювати можливі шляхи її вирішення.

Методи. Методологія дослідження уособлена низкою загальних, філософських і спеціальних методів, серед яких: діалектичний, компаративістський, аналізу та синтезу та ін. Теоретичною основою дослідження стали положення національного законодавства, наявна судова практика національних судів, теоретичні напрацювання українських науковців. Комплексний підхід у застосуванні методів наукового пізнання забезпечив логічний виклад цього матеріалу, достовірність статистичних даних та обґрунтованість отриманих висновків.

Результати. На підставі здійсненого аналізу та узагальнення чинних положень національних правових актів та сталої судової практики з притягнення до кримінальної відповідальності у справах, пов'язаних з порушенням правил політичного фінансування, встановлено системні проблеми у правовому регулюванні та практиці застосування ст. 159-1 КК,

що призводить до низької ефективності притягнення до відповідальності за порушення у сфері політичного фінансування.

Висновки. За результатами дослідження пропонуються вирішення проблем практичного застосування положень ст. 159-1 КК, шляхом внесення запропонованих змін до законодавства.

Ключові слова: *норми національного законодавства; судові рішення у справах про притягнення до кримінальної відповідальності; політичні партії, вибори та референдуми; кваліфікація кримінального правопорушення.*

Вступ.

На актуальність нашого дослідження впливає те, що в Україні в грудні 2023 року після тривалої паузи (понад 3 роки) поновлено обов'язок політичних партій подавати свої Звіти про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру політичних партій, а відтак і можливим збільшенням кількості виявлення ознак кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачено положенням ст. 159-1 «Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму» Кримінального кодексу України (далі – КК), їх розслідування та розгляду національними судами кримінальних справ зазначеної категорії.

Відповідно до Положень про правове регулювання діяльності політичних партій, прийнятих Венеціанською Комісією 15–16 жовтня 2010 року (пункти 17, 234 та 235), сформовано приписи, зокрема про те, що: «Санкції мають застосовуватися лише у тих випадках, коли об'єднання допускають серйозні порушення, і завжди повинні бути пропорційними цим порушенням. Заборона і розпуск об'єднань завжди повинні застосовуватися тільки як крайній захід. Законодавство може передбачати застосування адміністративних, цивільно-правових та кримінальних санкцій до об'єднань, як і до інших структур, у разі порушення ними відповідних положень».

Важливо відмітити те, що диспозицію самої статті 159-1 «Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму» було включено до КК згідно із Законом № 3504-IV від 23.02.2006 та надалі неодноразово зазнавали змін, а саме: із змінами,

внесеними згідно із Законом № 1703-VII від 14.10.2014; у редакції Закону № 731-VIII від 08.10.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1019-VIII від 18.02.2016, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 805-IX від 16.07.2020, № 3233-IX від 13.07.2023, № 3342-IX від 23.08.2023, що засвідчує актуальність правовідносин, які регулюються зазначеними нормами.

Ключовим елементом статті 159-1 КК є *умисел*, оскільки для притягнення до кримінальної відповідальності за частинами 1, 2 та 3 зазначеної статті необхідно встановити наявність умисної форми вини в діях осіб. На нашу думку, саме встановлення «умислу» в діях правопорушника на практиці часто стає проблемою доведення для правоохоронних органів під час здійснення досудового розслідування вчиненого правопорушення.

Аналіз останніх досліджень.

Необхідно зазначити, що тематика правовідносин викладених в положенні ст. 159-1 КК була досліджена вітчизняними науковцями більшою мірою в межах самого об'єкту «кваліфікації правопорушення», що знайшло своє відображення у таких наукових працях, як: Задоя К. П. «Науково-практичний коментар до статті 159-1 Кримінального Кодексу України... «порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації, агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму»; Батраченко Т. С. «Особливості реалізації принципів кримінального права під час встановлення відповідальності (на прикладі ст. 159-1 КК)»; Орловської Н. А. «До питання про кримінально-правове запобігання проявам політичної корупції» з висновками яких не можна не погодитися. Крім того, заслуговує на увагу і праця Корчак Я. О. «Проблемні питання притягнення до кримінальної відповідальності за порушення порядку фінансування політичної діяльності (ст. 159-1 КК України)», який запропонував розв'язання існуючої проблематики ст. 159-1 КК, шляхом зміни підслідності (від Національної поліції до Національного антикорупційного бюро України) через недостатню

кваліфікацію працівників Національної поліції. Оскільки, практика застосування цієї статті є доволі складною та потребує врахування багатьох нюансів, що стосуються як кримінального, так і виборчого законодавства.

Порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу.

Аналіз законодавства країн Європейського Союзу, зокрема Республіки Польща та Федеративної Республіки Німеччина, виявляє імперативність вимог щодо подання та оприлюднення фінансової звітності політичних партій. Встановлення контролюючими органами відповідних країн фактів порушення встановленого порядку подання фінансової звітності тягне за собою юридичну відповідальність, включаючи і кримінальну.

Польське законодавство імперативно визначає обов'язок політичних партій щодо щорічного звітування про свою фінансову діяльність та понесені витрати під час виборчих кампаній. Подання політичними партіями фінансової звітності передбачені вимогами Закону про політичні партії та Виборчого кодексу республіки Польща. Зазначені звіти підлягають верифікації Державною виборчою комісією (Państwowa Komisja Wyborcza) та незалежними аудиторам з подальшим їх оприлюдненням.

Згідно вимог статті 49d Закону від 27 червня 1997 року «Про політичні партії» передбачено, що «особа, яка не виконує або не дозволяє виконати обов'язок з підготовки та подання інформації, передбаченої в статті 34, або надає в ній неправдиві дані, підлягає штрафу, обмеженню волі або позбавленню волі на строк до 2 років».

Це положення зокрема, стосується, випадків, коли партія не подає обов'язковий щорічний фінансовий звіт або включає в нього неправдиву інформацію (недостовірні дані).

Водночас відповідно до вимог статті 509 §1 Виборчого кодексу республіки Польща передбачено, що «фінансовий представник виборчого комітету, який не подає або подає неправдиві фінансові звіти про джерела

фінансування та витрати, пов'язані з виборами, підлягає штрафу, обмеженню волі на строк до 2 років».

Це положення застосовується до осіб, відповідальних за фінансову звітність під час виборчих кампаній.

У випадках встановлених серйозних порушень, пов'язаних із фальсифікацією документів або шахрайством, до правопорушників можуть застосовуватися положення Кримінального кодексу Польщі. Наприклад: «стаття 270: Підробка документів або використання підроблених документів карається позбавленням волі на строк до 5 років; стаття 286: Шахрайство, тобто введення в оману з метою отримання майнової вигоди, карається позбавленням волі на строк від 6 місяців до 8 років».

Зазначені положення можуть застосовуватися, якщо подання неправдивої інформації у звітах політичних партій має на меті отримання незаконної фінансової вигоди або інші серйозні порушення.

У Федеративній Республіці Німеччина правове регулювання фінансування політичних партій здійснюється на конституційному рівні: Основним законом «Grundgesetz» та спеціальним Законом про політичні партії «Parteiengesetz». Останній визначає вимоги до забезпечення прозорості фінансування політичних партій, включаючи обов'язкове подання річних звітів, що відображають всі доходи, витрати, майновий стан та боргові зобов'язання, а також розкриття інформації про великих донорів партії. Згідно з § 31 Parteiengesetz, подання недостовірної або неповної річної звітності кваліфікується як адміністративне правопорушення, що тягне за собою накладення значних штрафних санкцій, особливо у випадках умисного порушення, або покарання у вигляді позбавлення волі на строк до трьох років.

Крім того, у деяких випадках до правопорушників можуть застосовуватися положення Кримінального кодексу Німеччини «Strafgesetzbuch» (далі – StGB), зокрема положення § 108b StGB щодо підкупу депутатів, і хоча зазначене положення й непрямо стосується порушень

фінансової звітності політичних партій, але законодавство передбачає можливість його застосування у випадках, коли такі порушення пов'язані з корупційними діями.

Загальні кримінально-правові норми щодо шахрайства (§ 263 StGB), розтрата (§ 266 StGB) та відмивання грошей (§ 261 StGB) також можуть бути застосовані у випадках, коли порушення фінансової звітності політичних партій містять ознаки зазначених кримінальних правопорушень, з можливим покаранням у вигляді позбавлення волі на строк до п'яти років або грошового штрафу, залежно від тяжкості вчиненого правопорушення.

Отже, правові системи як Польщі, так і Німеччини передбачають юридичну відповідальність за порушення вимог щодо фінансової звітності політичних партій.

Необхідно відмітити, що у законодавстві Республіки Польща акцент зроблено на кримінальних санкціях за порушення правил фінансування та загальних положеннях кримінального права. У той же час, законодавство Федеративної Республіки Німеччина основним видом відповідальності за порушення фінансової звітності політичних партій акцент робить на адміністративних санкціях, проте кримінальна відповідальність також передбачена у випадках, коли порушення пов'язані з корупційними або іншими кримінальними діями.

Основний зміст.

Необхідно відмітити, що положення статті 159-1 КК охоплює порушення порядків фінансування політичних партій, передвиборної агітації та агітації референдуму. Зазначений порядок регулюється спеціальним законодавством, зокрема Законом України «Про політичні партії в Україні», Виборчим кодексом України та Законом України «Про всеукраїнський референдум». Проект Закону України «Про місцеві референдуми» який знаходиться лише на стадії розроблення.

Існування проблемних аспектів застосування на практиці положень

ст. 159-1 КК при вжитті заходів по притягненні винних осіб до відповідальності свідчить, той факт, що відповідно до даних Єдиного реєстру досудових розслідувань упродовж 2019–2024 років попри зростання чисельності облікованих кримінальних правопорушень, відповідальність за які передбачено положенням вищезазначеної статті 159-1 КК (фактів встановлення ознак кримінального правопорушення), щорічно майже вдвічі, але при цьому, кількість кримінальних проваджень по яких особам повідомлено про підозру, а також за якими провадження направлено до суду з обвинувальним актом, з кожним роком навпаки, невинно зменшувалася, а починаючи з 2021 року взагалі досягла нульового показника.

Таким чином, враховуючи зазначене, можна дійти висновку про існування ряду проблем щодо системності, повноти та юридичної коректності визначення на законодавчому рівні підстав настання кримінальної відповідальності передбаченої положенням ст. 159-1 КК, серед яких виділяється проблема пов'язана з положенням самої норми (щодо кваліфікації правопорушення); проблема процесуального законодавства щодо встановлених строків, порядку проведення слідчих дій, вирішення яких можливе лише при внесенні відповідних змін до норм кримінально-процесуального законодавства.

На сьогодні це є викликом передусім для Національної поліції України, оскільки відповідно до положень ст. 216 Кримінально процесуального кодексу України (далі – КПК) правопорушення у сфері «політичних фінансів» віднесено виключно до їх підслідності, розслідування яких вимагає спеціальних знань, вмінь та навичок, зокрема щодо застосування профільного законодавства про політичні партії, вибори та референдуми.

Якщо врахувати те, що ст. 219 КПК передбачено, що «досудове розслідування у формі дізнання проводять у скорочені строки, що для таких складних та специфічних справ, які пов'язані з (у сфері політичного фінансування) зовсім недоцільно. Водночас проведення усіх негласних

слідчих (розшукових) дій (контроль за вчиненням злочину або виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації) можливе лише у разі розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів — відповідно до вимог глави 21 КПК та Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні (від 16.11.2012 №114/1042/516/1199/936/1687/5)».

Таким чином, виходячи з вищезазначеного розв'язання проблеми проведення досудового розслідування справ відповідальність за які передбачено положенням ст. 159-1 КК у скорочені строки вимагають їх перегляду та внесення відповідних змін, як це запропоновано вищезгаданими науковцями.

Водночас з метою покращення якості здійснення досудового розслідування та притягнення до відповідальності винних осіб, може бути як один зі шляхів цього вирішення, – це внесення змін до положень ч. 5 ст. 216 КПК, а саме віднесення до підслідності Національного антикорупційного бюро України кримінальних правопорушень вчинених за ст. 159-1 КК. До такого висновку можна дійти, виходячи з наступного: здійснення державного контролю за «політичним фінансуванням» (державний контроль за фінансовими звітами політичних партій, виборчих фондів та фондів референдумів) закріплено за НАЗК, яке є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, відповідальним за формування антикорупційної політики та запобігання корупції. І відповідно до цього має виключне право на звернення із заявою про виявлення ознак правопорушення. А виходячи з зазначеного, одночасно внести зміни до ч. 1 ст. 33-1 КПК, визначивши підсудність даного кримінального правопорушення Вищому антикорупційному суду, що є предметом підсудності цього спеціалізованого суду. При цьому потрібно також визначитися щодо можливості включення ст. 159-1 КК до примітки до ст. 45 КК як корупційного правопорушення.

Крім того, Державною антикорупційною програмою на 2023-2025 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 р. № 220 зі змінами та доповненнями, у проблемі «3.2.1.» визначено, що положення ст. 212-15 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) (Порушення порядку надання або отримання внеску на підтримку політичної партії, порушення порядку надання або отримання державного фінансування статутної діяльності політичної партії, порушення порядку надання або отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації або агітації референдуму), ст. 212-21 КУпАП (Порушення порядку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду, звіту партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру) КУпАП та ст. 159-1 КК наявне «дублювання», оскільки і положення ст. 212-21 КУпАП, і положення ст. 159-1 КК мають спільний об'єкт (суспільні відносини, що забезпечують законний порядок фінансування політичних партій, виборів та референдумів), обидві статті (норми) регулюють питання допущення порушень, пов'язаних з фінансовою звітністю політичних партій та кандидатів на виборах (суб'єктів виборчого процесу) та суб'єктів з процедури проведення референдумів. Зазначені норми, спрямовані на забезпечення законності та відкритості у використанні коштів політичними партіями та кандидатами під час виборів та референдумів. Відмінність між зазначеними нормами полягає у ступені суспільної небезпеки порушення та відповідно у видах відповідальності та суб'єктивної сторони (прямий або непрямий умисел). Саме доведення умислу, є тим фактором, що суттєво ускладнює правильну кваліфікацію цих правопорушень та призводить до численних помилок на практиці, що своєю чергою призводить і до низької результативності (якості) проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, відповідальність за які передбачено ст. 159-1 КК.

Якщо виходити з того твердження, що будь-які «санкції», що

передбачені в положеннях КК та КУпАП ґрунтуються, перш за все, на принципі невідворотності відповідальності для особи, що їх вчинила (санкції одночасно виконують як мінімум дві функції: функцію – стримування, тобто працює як запобіжник вчиненню нових правопорушень, як самим правопорушником, так і іншими особами; та виховну – функцію, тобто має бути співмірною вчиненому правопорушенню (пропорційною та справедливою), метою якої є виховання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення у дусі поваги до правил співжиття у суспільстві та додержання норм та правил, встановлених законами України, то можна дійти висновку, що положення ст. 159-1 КК не відповідають зазначеним принципам через недосконалість визначення юридичних складів злочинів, які майже неможливо довести на практиці.

Висновок.

На нашу думку, можливим шляхом вирішення зазначеної проблеми (доведення наявного умислу) є внесення змін до положень ст. 159-1 КК шляхом заміни кваліфікаційної ознаки «умислу» на інший – «визначеного розміру», як це визначено, наприклад, в положеннях ст. 368-5 КК про «Незаконне збагачення». Таким чином до визначеного у ст. 159-1 КК розміру допущених порушень, пов'язаних з фінансовою звітністю політичних партій та кандидатів на виборах (суб'єктів виборчого процесу) та суб'єктів з процедури проведення референдумів буде наступати адміністративна відповідальність, передбачена положеннями статей 212-15 та 212-21 КУпАП.

Одним з можливих шляхів вирішення проблематики, може стати, взагалі декриміналізації положень статті 159-1 КК, за умови внесення відповідних змін до положень статей 212-21 та 212-15 КУпАП.

Враховуючи принцип співмірності відповідальності при прийнятті рішення щодо необхідності внесення змін до положень ст. 212-21 КУпАП, якими б було доцільно передбачити і різний розмір санкцій за вчинення різного за своєю суттю складу адміністративного правопорушення у

відповідних окремих частинах зазначеної норми, оскільки диспозиція ст. 212-21 КУпАП містить в собі два склади різних за своєю суттю правопорушення: порушення встановленого порядку та порушення строків подання фінансового звіту (політичних партій, розпорядників виборчих фондів та розпорядників фондів референдумів), тому доцільно передбачити їх в різних частинах: *в одній*, за неподання фінансового звіту (на нашу думку в даному випадку санкція має бути найвищою), *у другій*, за подання фінансового звіту з порушенням строків визначених відповідними законами (кодексами) та вимог відповідних порядків, *та третій*, за допущенні порушення встановлені вимогами щодо оформлення фінансового Звіту (політичної партії, розпорядників виборчих фондів та розпорядників фондів референдумів).

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1–212-24): Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X: станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
2. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
3. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III: станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI: станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
6. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: Постанова Каб. Міністрів України від 04.03.2023 № 220: станом на 6 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-п#Text>.
7. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Ген. прокуратури України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>.
8. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2365-III: станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>.

9. Organization for Security and Co-operation in Europe | OSCE. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/2/233076.pdf>.
10. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник для юрид. вузів та факультетів / за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Харків, 2008.
11. Орловська Н. А. До питання про кримінально-правове запобігання проявам політичної корупції. *Вісник Вівденного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2017. № 12. С. 64–69.
12. Задоя К. П. Науково-практичний коментар до статті 159–1 Кримінального кодексу України... «порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації, агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму». *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. С. 215–224.
13. Батраченко Т. С. Особливості реалізації принципів кримінального права під час встановлення відповідальності (на прикладі ст. 159-1 КК). *Правова позиція*. 2017. № 2 (19). С. 151–158.
14. Корчак Я. О. Проблемні питання притягнення до кримінальної відповідальності за порушення порядку фінансування політичної діяльності (ст. 159-1 КК України). *Інноваційний розвиток правової науки в умовах модернізації суспільства: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 лют. 2020 р.)*. Том 1. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 74–76.
15. Гроші та політика: Як зробити кримінальну відповідальність за порушення правил політичного фінансування ефективною. ОПОРА – Громадянська мережа – вибори в Україні – Election in Ukraine. URL: <https://www.oporaua.org/vybory/groshi-ta-politika-iak-zrobiti-kriminalnu-vidpovidalnost-za-porushennia-pravil-politichnogo-finansuvannia-efektivnoi-24671>.
16. Закон про політичні партії (Закон про партії) § 31d, § 31d PartG – Einzelnorm. Gesetze im Internet. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/partg/_31d.html.
17. Кримінальний кодекс Німеччини, German Criminal Code (Strafgesetzbuch – StGB). Gesetze im Internet. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p0906.
18. Internetowy System Aktów Prawnych (Кримінальний кодекс Республіки Польща від 06 червня 1997 р.) Kodeks karny [Rzeczypospolitej Polskiej], Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r.. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>.
19. Ustawa o partiach politycznych. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (Закон від 27 червня 1997 року «Про політичні партії»). URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/partiepol/partiepol.htm>.

REFERENCES

1. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia (statti 1–212-24): Kodeks Ukrainy vid 07.12.1984 № 8073-X [Code of Ukraine on Administrative Offenses (Articles 1-212-24): Code of Ukraine of December 7, 1984 No. 8073-X]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
2. Konstytutsiia Ukrainy: vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> [in Ukrainian].
3. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Code of Ukraine of April 5, 2001 No. 2341-III]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
4. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine: Code of Ukraine of April 13, 2012 No. 4651-VI]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].
5. Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky na 2021-2025 roky: Zakon Ukrainy vid 20.06.2022 № 2322-IX [About principles of the state anti-corruption policy for 2021-2025: Law of Ukraine of June 20, 2022 No. 2322-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi antykoruptsiinoi prohramy na 2023-2025 roky: Postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 04.03.2023 № 220 [On approval of the State Anti-Corruption Program for 2023-2025: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 4, 2023 No. 220]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-п#Text> [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Instruksii pro orhanizatsiiu provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii ta vykorystannia yikh rezultativ u kryminalnomu provadzhenni: nakaz Hen. prokuratury Ukrainy vid 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 [On approval of the Instruction on the organization of covert investigative (search) actions and the use of their results in criminal proceedings:2 Order of the Prosecutor General's Office of Ukraine of November 16, 2012 No. 114/1042/516/1199/936/1687/5]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> [in Ukrainian].
8. Pro politychni partii v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2365-III [About political parties in Ukraine: Law of Ukraine of April 5, 2001 No. 2365-III]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> [in Ukrainian].
9. Organization for Security and Co-operation in Europe | OSCE. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/2/233076.pdf> [in Ukrainian].
10. *Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: Pidruchnyk dlia yuryd. vuziv ta fakultetiv* [Criminal law of Ukraine. General part: Textbook for legal universities and faculties] (M. I. Bazhanov, V. V. Stashys, & V. Ya. Tatsii, Eds.). Kharkiv. (2008) [in Ukrainian].
11. Orlovska, N.A. (2017). *Do pytannia pro kryminalno-pravove zapobihannia proiavam politychnoi koruptsii* [On the issue of criminal law

prevention of political corruption]. *Visnyk Vvdiennoho rehionalnoho tsentru Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*, (12), 64–69 [in Ukrainian].

12. Zadoia, K. P. (2017). *Naukovo-praktychnyi komentar do statyi 159–1 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy... «Porushennia poriadku finansuvannia politychnoi partii, peredyvornoj ahitatsii, ahitatsii z vseukrainskoho abo mistsevoho referendumu»*1 [Scientific and practical commentary to Article 159-1 of the Criminal Code of Ukraine... «Violation of the procedure for financing a political party, election campaigning, campaigning for a national or local referendum»1]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*, (2), 215–224 [in Ukrainian].

13. Batrachenko, T.S. (2017). *Osoblyvosti realizatsii pryntsyviv kryminalnoho prava pid chas vstanovlennia vidpovidalnosti (na prykladi st. 159-1 KK* [Features of realization of the principles of criminal law during the establishment of responsibility (on the example of article 159-1 of the Criminal Code)]. *Pravova pozytsiia*, 2(19), 151–158 [in Ukrainian].

14. Korchak, Ya.O. (2020). *Problemni pytannia prytiahnennia do kryminalnoi vidpovidalnosti za porushennia poriadku finansuvannia politychnoi diialnosti (st. 159-1 KK Ukrainy)* [Problematic issues of bringing to criminal liability for violation of the procedure for financing political activities (Article 159-1 of the Criminal Code of Ukraine)]. In *Innovatsiyni rozvytok pravovoi nauky v umovakh modernizatsii suspilstva: materialy X Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Vol. 1, pp. 74–76). Vektor [in Ukrainian].

15. Hroshi ta polityka: *Yak zrobyty kryminalnu vidpovidalnist za porushennia pravyl politychnoho finansuvannia efektyvnoi*u [Money and politics: How to make criminal liability for violations of political finance rules effective]. OPORA – Hromadianska merezha – vybory v Ukraini – Election in Ukraine. URL: <https://www.oporaua.org/vybory/groshi-ta-politika-iak-zrobiti-kryminalnu-vidpovidalnost-za-porushennia-pravil-politichnogo-finansuvannia-efektivnoi-24671> [in Ukrainian].

16. *Zakon pro politychni partii (Zakon pro partii)*, § 31d PartG - Einzelnorm. Gesetze im Internet. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/partg/_31d.html [in Ukrainian].

17. Kryminalnyi kodeks Nimechchyny, German Criminal Code (Strafgesetzbuch – StGB). Gesetze im Internet. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p0906 [in Ukrainian].

18. Internetowy System Aktów Prawnych (Kryminalnyi kodeks Republiki Polshcha vid 06 chervnia 1997 r.) Kodeks karny [Rzeczypospolitej Polskiej], Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r.. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf> [in Ukrainian].

19. Ustawa o partiach politycznych. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (Zakon vid 27 chervnia 1997 roku «Pro politychni partii»). URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/partiepol/partiepol.htm> [in Ukrainian].

Kurylo M., Kuritskyi R. Concerning the adjudication of legal responsibility in matters pertaining to infractions of «political finance» regulations

Background.

The purpose of this article is, firstly, to review the structure and provisions of Article 159-1 of the Criminal Code of Ukraine, as a norm of national legislation that provides for liability for Violation of the procedure for submitting a financial report on the receipt and use of election fund funds, a report of a political party on property, income, expenses and financial obligations; secondly, to study the established judicial practice of national courts in considering cases of this category of criminal offense, as both a qualitative and quantitative indicator, for compliance with the principle of the inevitability of punishment.

Objectives.

To examine the problematic aspects of the practical implementation of the provisions of Article 159-1 of the Criminal Code of Ukraine in the context of measures to hold offenders accountable, and to formulate potential solutions.

Methods.

The research methodology is embodied in a series of general, philosophical and special methods, including: dialectical, comparative, analysis and synthesis, etc. The theoretical basis of the research consists of the provisions of national legislation, the existing judicial practice of national courts, and theoretical developments of Ukrainian scholars. A comprehensive approach in the application of scientific cognition methods ensured a logical presentation of this material, the reliability of statistical data, and the validity of the conclusions obtained.

Results.

Based on the analysis and generalization of the current provisions of national legal acts and established judicial practice on bringing to criminal liability in cases related to violations of political finance rules, systemic problems in the legal regulation and practice of applying Article 159-1 of the Criminal Code of Ukraine have been identified, which leads to low efficiency in bringing to liability for violations in the field of political finance.

Conclusions.

As a result of the research, solutions to the problems of practical application of the provisions of Article 159-1 of the Criminal Code of Ukraine are proposed, by introducing amendments to the legislation.

Key words: *norms of national legislation; court decisions in cases on bringing to criminal liability; political parties, elections and referendums; qualification of a criminal offense.*